

Сливка Христина Романівна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Поштаренко Інна Валеріївна, викладач кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ

РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Настання воєнного положення в Україні у 2022 році зумовило низку суттєвих змін у кримінально-процесуальній сфері. Зокрема, розширено повноваження правоохоронних органів, спрощено деякі процедури розслідування та судового розгляду кримінальних справ. Ці зміни були необхідні для забезпечення безпеки громадян та ефективної протидії злочинності в умовах воєнної агресії. Водночас, розширення повноважень правоохоронних органів та спрощення процедур розслідування неминуче призводить до ризиків порушення прав людини та законності. Тому, важливою є не лише ефективна протидія злочинності, але й дотримання прав та свобод людини в умовах воєнного стану.

Визначення «воєнного стану» у законі відображає підвищену суспільну небезпеку для певних видів кримінальних правопорушень, які вчиняються в умовах воєнного стану, що значно відрізняє їх від інших складів кримінальних правопорушень. Це впливає на законодавчу оцінку вчиненого кримінального правопорушення і міру його відповідальності. Крім того, Кримінальний Кодекс (КК) використовує не тільки термін «воєнний стан» для кваліфікації кримінальних правопорушень, а також «бойова обстановка». У законі України від 12 лютого 2015 року було додано пояснення до терміну «бойова обстановка», яке визначає його як ситуацію, коли відбувається напад, оборона або інші військові дії, включаючи використання військової зброї та техніки проти ворожих військ чи військового противників [1]. Таким чином введення воєнного стану суттєво вплинуло на розслідування кримінальних правопорушень в Україні.

До основних змін розслідування та протидії кримінальним правопорушенням можна віднести:

1. Розширення повноважень правоохоронних органів: слідчі органи та прокурори отримали право на проведення низки слідчих дій без попередньої санкції суду, що значно спростило та пришвидшило процес розслідування.

2. Спрощення процедур досудового розслідування: терміни досудового розслідування деяких категорій кримінальних правопорушень було скорочено, а також запроваджено можливість проведення судового розгляду без участі обвинуваченого, якщо він

перебуває на тимчасово окупованій території або його місцезнаходження невідоме.

3. Збільшення кількості кримінальних правопорушень: в умовах воєнного стану спостерігається зростання деяких з них, а саме мародерство, крадіжки, шахрайство, тощо [2, с. 217].

Ці та інші зміни після початку активної фази збройної агресії РФ проти України, обумовили прийняття Верховною Радою низку змін до Кримінального Кодексу та Кримінально-процесуального кодексу. Ці аспекти стосуються кваліфікації кримінальних правопорушень, пов'язаних з інформаційною безпекою. Наприклад, стаття 111-1 КК криміналізує публічне заперечення громадян України щодо збройної агресії та заклики до підтримки дій держави-агресора. Також, стаття 114-2 КК введена для криміналізації несанкціонованого поширення інформації про рух та розміщення військових формувань в умовах воєнного стану. Крім того, стаття 361 КК визначає відповідальність за несанкціоноване втручання в роботу інформаційних систем у воєнний період. Закони також передбачають процедурні зміни, зокрема, щодо строків досудового розслідування та делегування функцій слідчого судді. Ці зміни були впроваджені швидко після введення воєнного стану з метою ефективної боротьби зі злочинністю в умовах конфлікту [3, с. 72].

До того ж, на наше переконання, умови воєнного стану також можуть впливати на судочинство та судові процеси. Важливо забезпечити незалежність та об'єктивність судових органів, а також забезпечити право на справедливий суд для всіх осіб, звинувачених у скоєнні кримінальних правопорушень. Також важливим аспектом розслідування та протидії кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану є міжнародне співробітництво. У разі збройного конфлікту або загрози національній безпеці, кримінальні правопорушення можуть мати транскордонний характер. Тому співпраця між правоохоронними органами різних країн є важливим для розслідування та приведення відповідальних осіб до суду.

Отже, розслідування та протидія кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану є складним та багатогранним завданням. З одного боку, важливо забезпечити ефективну протидію злочинності та захистити безпеку громадян. З іншого боку, не менш важливо дотримуватися прав та свобод людини та законності. Тому, необхідно вживати заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків порушення прав людини та забезпечення верховенства права в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Кримінальний Кодекс України від 05.04. 2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради. Редакція від 28.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

2. Тарасенко О., Тарасенко О. Криміналістичні особливості досудового розслідування в умовах військових дій: збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного онлайн-семінару

(в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 29 квітня 2022 року). Кривий Ріг. 2022. С. 216-218. URL: <https://dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/06/zbirnyk-seminaru-29.04.2022.pdf#page=216>

3. Луценко Ю. В., Денисенко М. М. Протидія злочинності в умовах воєнного стану: теоретико-правові

Слободян Ольга Сергіївна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Антонюк Поліна Євгенівна,

професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПО ФАКТАМ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Значна частина тяжких та особливо тяжких злочинів вчиняється із застосуванням вогнепальної зброї, що є характерним також і для сучасної України. Ефективність розслідування таких злочинів напряму залежить від ефективності огляду місця події: повноти виявлення, дослідження та вилучення всіх слідів, що залишилися в матеріальному середовищі, і які можуть допомогти встановити обставини вчиненого кримінального правопорушення та осіб, які його вчинили. Не буде перебільшенням усвідомлення того, що від повноти здійсненого огляду місця події залежить ступінь ймовірності об'єктивного встановлення механізму злочину та причинно-наслідкових зв'язків між його елементами.

Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) визначає огляд як слідчу (розшукову) дію, що проводиться слідчим або прокурором з метою виявлення та фіксації відомостей, які стосуються обставин вчинення кримінального правопорушення [1, ст. 237]. Огляд місця події – це різновид огляду як слідчої (розшукової) дії, при якій об'єктом безпосереднього пізнання слідчого, прокурора виступає приміщення, або місцевість, що містять в собі сліди від події правопорушення, та об'єкти матеріального світу, які перебувають в/на них.

Головне завдання огляду місця події по факту використання вогнепальної зброї полягає у виявленні, фіксації та вилученні зброї, боеприпасів, гільз, куль, слідів пострілів, а також інших речових доказів. А також детальна фіксація розташування виявлених слідів пострілів та предметів, які були знайдені на місці події, загальної обстановки матеріального середовища та її характерних особливостей.